

STANOVISKO VLÁDY

**k návrhu poslanců Vojtěcha Filipa, Stanislava Grospiče, Zdeňka Ondráčka a Jiřího
Valenty na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 247/1995 Sb., o volbách
do Parlamentu České republiky a o změně a doplnění některých dalších zákonů,
ve znění pozdějších předpisů (sněmovní tisk č. 547)**

Vláda na své schůzi dne 30. července 2019 projednala a posoudila návrh zákona, kterým se mění zákon č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu České republiky a o změně a doplnění některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zaujala k tomuto návrhu zákona **neutrální stanovisko**, přičemž upozorňuje na některé níže uvedené skutečnosti, které doporučuje v dalším legislativním procesu zohlednit.

1. Vláda především vyjadřuje pochybnost ohledně vhodnosti navržené úpravy. Přestože je závazek prosadit „zefektivnění volby do Senátu zavedením jednokolového systému“ obsažen v Programovém prohlášení vlády, navrhované konkrétní řešení neodpovídá současnému směřování odborných diskusí.
2. Vláda má za to, že předloženým návrhem zákona nedojde k naplnění jednoho z deklarovaných cílů návrhu, a to zjednodušení volebního systému pro volby do Senátu. Nepřehlednost, složitost a níže nastíněné nedostatky předloženého návrhu zákona mohou vést k chybám jak ze strany voličů, tak ze strany okrskových volebních komisí, a to i s ohledem na skutečnost, že zavádí nové, od ostatních volebních zákonů odlišné, postupy hlasování.
3. Navrhovanou úpravu lze v oblasti zjišťování výsledků voleb podle názoru vlády považovat za nadbytečnou a s nepřiměřenými nároky na náročnost zpracování a finančními dopady, neboť stejných výsledků by se při nižší náročnosti dosáhlo pouhým zrušením druhého kola senátních voleb a řešením případného, velmi málo pravděpodobného, shodného výsledku tak, jako tomu je dosud, tedy losem.
4. Podstatou navrženého systému hlasování je, že volič může seřadit kandidáty uvedené na jednom společném hlasovacím lístku od nejvíce po nejméně preferované. Volič nemusí určit pořadí u všech kandidátů, ale k platnosti hlasovacího lístku je zapotřebí, aby určil tyto preference alespoň u tří kandidátů, není-li kandidátů méně. Pokud

po sečtení prvních preferencí žádný z kandidátů nezíská největší počet hlasů v prvním pořadí (z důvodu rovnosti těchto hlasů), je zvolen ten z kandidátů s nejvyšším počtem hlasů v prvním pořadí, který obdržel od voličů největší počet hlasů v druhém pořadí. Určování pořadí kandidátů je tudíž v předloženém návrhu zákona (na rozdíl třeba od australského systému, kde se s pořadím pracuje sofistikovaněji) toliko mechanismem rozhodnutí mezi kandidáty s nahodilým výskytem rovného počtu hlasů v prvním pořadí. Velmi pravděpodobně tak navrhované určování pořadí nebude nikdy prakticky využito. Navržený systém tak podle mínění vlády představuje komplikovanější způsob hlasování oproti stávajícímu, kdy volič vybere jeden hlasovací lístek s jím preferovaným kandidátem a dále už hlasovací lístek neupravuje, a zahrnuje i riziko nárůstu počtu odevzdaných neplatných hlasů. Navíc povinnost vyjádřit alespoň tři preference nutí voliče, aby vyjádřili názor na kandidáty, které třeba ani neznají, a to jen proto, aby se vyhovělo stanovenému volebnímu systému.

5. Z hlediska organizačně-technického je navržený systém zjišťování výsledků hlasování ve volebním okrsku podle názoru vlády pracnější pro okrskové volební komise. Z návrhu není dostatečně zřejmé, z jakého důvodu má okrsková volební komise očíslované hlasovací lístky převádět do strojově zpracovatelné elektronické podoby. Znamenalo by to, že všechny okrskové volební komise by musely mít k dispozici program dodaný Českým statistickým úřadem pro převod hlasovacích lístků do elektronické podoby a také odpovídající hardware. Dodávka skenerů pro cca 14 000 komisí by představovala jednorázové náklady v odhadované výši 200 mil. Kč, přičemž vybavení by nemělo využití pro jiné druhy voleb a muselo by se servisně udržovat a v pravidelných cyklech obměňovat. Mimo to vláda nesouhlasí s tím, aby Český statistický úřad zajišťoval vybavení okrskových volebních komisí technickým vybavením pro zpracování výsledků voleb ve volebních místnostech. Tento úřad poskytuje již nyní programové vybavení pro všechny úrovně zpracování, výpočetní techniku ovšem pouze pro sestavení republikové přenosové sítě a centrálního zpracování. Digitalizace hlasovacích lístků na 14 000 místech je také poměrně riziková, a to pokud jde o zajištění jednotné kvality výstupů. Vláda zároveň nezastírá, že na druhou stranu by měl navrhovaný systém i potenciál jistých úspor, protože tiskem pouze jednoho hlasovacího lístku, a to pouze pro jedno kolo, by se oproti dnešnímu stavu ušetřily cca 2 mil. Kč na jedny volby a bylo by možné také zrušit příplatek okrskových volebních komisí za druhé kolo; tyto úspory ve státním rozpočtu lze odhadovat na cca 50 mil. Kč na jedny volby. Jak je zřejmé z výše uvedeného, tak uváděné náklady, komplikace a rizika spojené s navrhovanou změnou systému voleb do Senátu by nepřevyšovaly odpovídající přínosy navrhované změny.

6. Losování čísel hlasovacích lístků jednotlivých kandidátů je nahrazeno v souvislosti se zavedením jednoho společného hlasovacího lístku pro všechny kandidáty tím, že registrační úřad pouze sestaví abecedně pořadí kandidátů, kteří budou uvedeni na hlasovacím lístku. Vláda v této souvislosti upozorňuje, že ustanovení § 13 odst. 1 písm. d) by muselo být upřesněno tak, že se jedná o kandidáty, jejichž přihláška k registraci byla zaregistrována.
7. Změna pojetí hlasovacího lístku bude také vyžadovat, aby lístky byly tištěny jednostranně, podobně jako v jiných druzích voleb (vyjma komunálních), kde je více kandidátů na jednom lístku. Předchází se tím totiž nedopatřením spočívajícím v opomenutí obrátit při hlasování nebo sčítání lístek. Ustanovení o jednostrannosti lístku však v návrhu chybí.
8. Konstrukce obsažená v navrhovaném ustanovení § 68 odst. 1 zákona o volbách do Parlamentu, která umožňuje (ale pouze v případě kandidatury pouze dvou kandidátů) dát „negativní hlas“ v podobě křížku namísto určení pořadí, je podle názoru vlády pro voliče obtížně pochopitelná a další text návrhu s ní v ustanoveních upravujících zjišťování výsledku hlasování ostatně ani nijak nepracuje. Samo zavedení křížku a jeho podmíněné užití a funkce jsou nejasné, navíc v jiných volbách má křížek přesně opačný význam, což by mohlo být matoucí. Není řešena také situace, kdy dojde k rovnosti hlasů v případě, že na hlasovacím lístku jsou uvedeni jen dva kandidáti a voliči by označili pouze pořadím číslo 1 vždy jen jednoho z kandidátů.
9. V nově navrhovaném znění § 70 odst. 2 zákona se navrhuje stanovit, že nejsou neplatné volební lístky, které nejsou v úřední obálce proto, že „prokazatelně vypadly z úřední obálky při manipulaci s volební schránkou“. Okrsková volební komise však nemá možnost posoudit, zda hlasovací lístek vypadl z úřední obálky, a to ani v případě shody jejich počtu. Hlasovací lístek a prázdná úřední obálka mohly být vhozeny nezávisle různými voliči a je podle názoru vlády nepřipustné, aby v takovém případě byl hlasovací lístek považován za platný. Nadto by se tím úprava volby do Senátu lišily od pravidla stanoveného pro všechny ostatní volby (viz např. § 40 ve vztahu k volbám do Poslanecké sněmovny či § 49 odst. 3 zákona o volbě prezidenta republiky).
10. Vláda nesouhlasí s vypuštěním § 72 odst. 4 zákona o volbách do Parlamentu, podle kterého „nesplnila-li okrsková volební komise na výzvu Českého statistického úřadu povinnost předat stejnopis zápisu o průběhu hlasování Českému statistickému úřadu do 24 hodin po ukončení hlasování, popřípadě ve lhůtě stanovené Českým statistickým úřadem, mohl být celkový výsledek voleb za volební obvod zpracován bez tohoto volebního okrsku“, neboť by tak již nebyla řešena situace, kdy okrsková

volební komise nepředá stejnopis zápisu v zákonem stanovené lhůtě. Není jasné, jak bude v tomto případě Český statistický úřad postupovat.

11. Navržený způsob zjišťování výsledků voleb není podle vlády zcela jednoznačně definován ani v případě, kdy při shodě hlasů pro kandidáty již nebudou další pořadí k dispozici. Není také řešena situace, kdy bude na hlasovacím lístku uvedeno pořadí u odvolaného či odstoupivšího kandidáta, tedy zda u ostatních následných pořadí ponechat nebo číselnou řadu posunout. Při vyhodnocení neplatných hlasovacích lístků není řešen případ neuvedení křížku na hlasovacím lístku s méně než třemi kandidáty. Pro vyhodnocení platnosti, případně způsobu zpracování, hlasovacího lístku, není řešena ani situace, kdy by bylo uvedeno vícekrát stejné pořadí nebo označení začínalo jiným pořadím než 1 či nebylo provedeno spojitou číselnou řadou.
12. Vláda rovněž upozorňuje na skutečnost, že by se změna volebního systému do Senátu musela odrazit a promítnout také do rozšíření a zpřesnění obsahu institutu školení okrskových volebních komisí, což návrh rovněž nezmiňuje a neřeší.
13. Vláda závěrem připomíná, že v souladu s navrženou právní úpravou by bylo nutné novelizovat prováděcí předpisy k volebnímu zákonu a aktualizovat i příslušné informační systémy zpracovávající výsledky voleb. Tato skutečnost by měla být dostatečně zohledněna i při stanovení navržené účinnosti návrhu zákona a délky legisvakanční doby, která se zdá být pro tento účel nedostatečná.